

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2007 SAUSIO 27 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr. 19 (4)

Poeto Saulėlydis

Poeto Bernardo Brazdžionio šimtojo gimtadienio (2007 m. vasario 2 d.) proga, Vytautas Čekanauskas dalijasi prisiminimais su Ale Rūta.

– Daug metų esate garbės generaliniu konsulu Kalifornijos lietuviams ir padėjote reikaluose su Lietuva. Jūs ir šeima su Bernardu Brazdžioniu buvote artimi ir asmeniškai. Ar seniai jį pažinojote?

– Mano pažintis su poetu Brazdžioniu siekia pirmuosius pokario metus Vokietijoje, kai Ravensburgo mieste atsiradę lietuviai pabėgėliai pradėjo organizuotis į savą bendruomenę ir įkūrė lietuvišką gimnaziją. Čia jis mokytojavo – dėstė lietuvių kalbą žemesnėms klasioms. Aš tuo metu jau buvau baigiantis gimnaziją ir jo, kaip tiesioginio mokytojo, neturėjau, bet dažnai girdėdavau jį kalbant bendruomenės organizuojamuose kultūriniuose renginiuose, kuriuose jis visuomet labai aktyviai dalyvavo.

Mano pirmas artimesnis susitikimas su Poetu buvo gan savotiškas ir tuo pat neužmirštas. Mat, gimnazijos vadovybė sugalvojo vyresnių klasių mokinius daugiau sudominti lietuvių literatūra. Kaip užduotį, mums buvo įsakyta perskaityti Brazdžionio išleista eilių rinkinį ir, pasirinkus vieną eilėraštį, jį išanalizuoti. Komisiją sudarė gimnazijos direktorius Jonas Valukonis (Vilniaus universiteto matematikos fakulteto docentas), lietuvių kalbos ir literatūros dėstytojas Benediktas Babrauskas (literatūros kritikas) ir pats poetas – Bernardas Brazdžionis. Manau, kad visiems yra aišku, kaip toks eksperimentas praėjo.

– Poetui ilgai čia, Los Angeles mieste, gyvenant, daugelis jį pamilom ir gerbėm ne vien už jo labai patriotinę kūrybą, bet ir dėl jo įdomios asmenybės. Koks Jūsų apskritai įspūdis apie poetą Brazdžionį?

– Taip, Poeto kūryba buvo labai patriotinė. Ne vienam ji išspausdavo ašarą akyse, kai eiliuotu žodžiu jis perkeldavo klausytoją į gimtuosius namus, kurių netekimas buvo skaudžiai išgyventas visų, dėl Antrojo pasaulinio karo tėvynę palikusių, lietuvių. Jautriausiai tokius jausmus išreikšti tegalėjo tik Brazdžionis, ką jis ir darė per visą savo ilgą bei kūrybingą gyvenimą už tėvynės ribų.

Tai buvo labai iškalingas asmuo ir jo pasiklausyti būdavo vienas malonumas. Skardžiu lyg šauklio balsu (toks jo balsas išliko iki paskutinių gyvenimo dienų) poetas skaitydavo savo eiles, dalindavosi įdomiais anekdotiniais prisiminimais

Poetas Bernardas Brazdžionis Kaune.

Romualdo Požerskio nuotr.

Tai buvo labai iškalingas asmuo ir jo pasiklausyti būdavo vienas malonumas. Skardžiu lyg šauklio balsu (toks jo balsas išliko iki paskutinių gyvenimo dienų) poetas skaitydavo savo eiles, dalindavosi įdomiais anekdotiniais prisiminimais apie kolegas poetus, rašytojus.

apie kolegas poetus, rašytojus. Kartais sunku būdavo patikėti, kad toks didis poetas turėjo ir gilią humoro gyslelę. Įdomu būdavo matyti Brazdžionį, nepasiduodant savo humoru velniadų kūrėjui Antanui Gustaičiui. Šių dviejų kūrėjų gyvenimo keliai pokario metais glaudžiai susipynė Vokietijoje. Nors jie buvo skirtingų įsitikinimų, bet artimą draugystę nutraukė tik mirtis.

Persikėlęs gyventi į Los Angeles, Bernardas

Brazdžionis, be jau žinomų Poeto gabumų, pasirodė ir kaip gabus redaktorius. Vienintelis lietuviškas išeivijoje leidžiamas kultūros žurnalas *Lietuvių dienos/Lithuanian Days* tapo jo sunkiai uždirbama kasdienine duona. Kadangi neretai ir man tekdavo užsukti į žurnalo redakciją/leidyklą, tai mačiau, kaip ir kokiomis sąlygomis šis iškilusis

Nukelta į 2 psl.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Poeto Saulėlydis • Apmąstymai iš Ellicott miestelio • Prez. Gerald R. Ford ir Helsinkio Baigiamasis aktas • JAV prezidentas ir lietuvis jūreivis

Poeto Saulėlydis

Ir taip iškilo naujas kapas, priglaudęs Poeto kūną savo protėvių žemėje, apie kurią jis kalbėjo: „Ar buvai man gera, ar buvai negera – nesiskųsiu: Kai manęs nebebus, ir nebūdamas buvęs čia būsiu”.

Atkelta iš 1 psl.

mūsų tautos oetas darbavosi. Jis ne tik rinko medžiagą žurnalui, bet ir pats į jį rašė, pats virė šviną ir kvėpavo jo garais, kalė senomis ir dažnai gendanciomis staklėmis raides, dėliojo puslapius ir tik to dar tetrūko, kad pats būtų žurnalą prenumeratoriams ir į namus pristatęs. Kad jo sveikata taip ilgai išlaikė, tai stebuklas, prie kurio daug prisidėjo ir nuolatinė jo mylimos žmonos Aldonos priežiūra.

Asmeniškai aš jį visuomet pagarbiai prisiminčiau, nes tai buvo žmogus, kuris žodžiais laisvai nešisvaistė, buvo gan santūrus, negreitas nei su papeikimu, nei su pagyrimu. Džiaugiuosi turėjęs progą jį iš arčiau pažinti ir jo vertingais patarimais bei pastabomis pasinaudoti.

– Apie poeto Brazdžionio kūrybą bei jo gyvenimą rašys ir kalbės daugelis kitų – jo šimto metų sukakties proga; o mūsų tema – jo gyvenimo pabaiga Kalifornijoje ir „grįžimas” į Lietuvą. Ar sutinkate?

– Taip. Sutinku. Deja, sunku yra tuo pačiu atsišvėpimu kalbėti apie du, vienas kitam priešingais jausmais, įvykius – gyvenimo pabaigą ir grįžimą į Lietuvą. Nebent kalba būtų apie paskutinę, amžinam poilsiui kelionę į Lietuvą.

– Atsimenu, Jūs irgi buvote Šv. Kazimiero parapijos salėje, kai buvo supažindinama visuomenė su Vilniuje išleista jo paskutine (gyvam esant) knyga: *Poetas Bernardas Brazdžionis grįžta į Lietuvą. Koks Jums liko įspūdis apie knygos autorių?*

– Knygos sutiktuvės buvo itin įspūdingos ta prasme, jog tai buvo paskutinis viešas poeto Brazdžionio pasirodymas visuomenėje. Matydamas prastėjančią sveikatos būklę, 95-metis tautos dainius, sukaupęs paskutines jėgas, atvyko į knygos sutiktuvių renginį (tuo pat ir pavėluotą paminėti gimtadienį), ir vis dar jam tipišku, gan stipriu šauklio balsu, ištarsęs padėkos žodžius pareiškė, kad „Mano misija baigta”. Ir kaip gaila buvo jį apkabinus pajusti tą kaulėtą, ligos nualintą kūną, kuris jau negalėjo ilgiau palaikyti šio didžio lietuvių literatūros milžino gyvybės.

– Simboliška, ar ne? Tai ir buvo jo paskutinis viešas pasirodymas. Su ta knyga ... ir jis pats netrukus grįžo į tėvynę – siela ir kūnu. Jis yra sakęs, kad niekad ir nebuvo išėjęs ... tik išstumtas...

– Taip. Tėpraėjus 40-čiai dienų nuo jo paskutinio viešo pasirodymo, Los Angeles ir pasaulį apskriejo žinia, kad poeto Bernardo Brazdžionio siela iškeliavo pas Aukščiausiąjį, o jo žemiškieji palaikai bus parvežti amžinam poilsiui į jo numylėtą Protėvių žemę. Jei jis ir išvyko, kaip pats sako, išstumtas, tai grįžo ažuolo lapais vainikuotas ir tautos pamiltas.

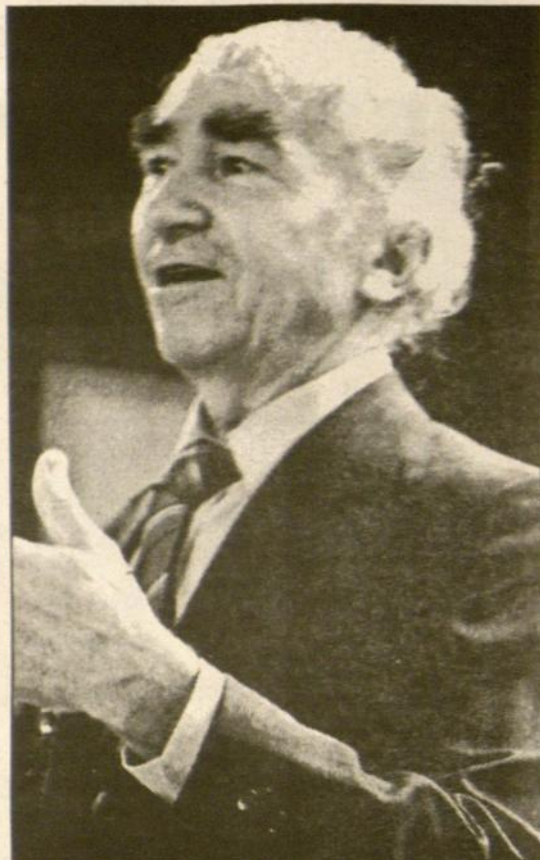
– Mes visi buvome to paties likimo: ne išėję ar išbėgę, o „raudonojo tvano” išstumti iš mūsų mylimo krašto. Ar atsimenate, ką pasakė atsisveikinimo metu prie jo karsto Šv. Kazimiero bažnyčioje? Visi kalbėtojai sakė jam „sudie” gaudžius žodžius prie altoriaus.

– Atsisveikinimo kalbų buvo daug ir visos jos yra losangeliečio Pauliaus Jasiukonio įrašytos vaizdo juostoje. Aš savo žodyje atkreipiau dėmesį į poeto Brazdžionio Dievo jam duotą talentą būti tuo didžiuoju tautos šaukliu, kuris per tiek daug metų teikė mums dvasinę stiprybę eiti keliu Lietuvos, kurią jis taip nuoširdžiai ir karštai mylėjo ir kuriai savo eiliuotuose žodžiuose rado tiek daug gražių, įvairių vardų.

– Rodos, Jūs atlikote ir paskutinius „reikalus su Lietuva” Poetui ir jo šeimai? Kokius dokumentus reikėjo tada parūpinti, kad karstas su velioniu lėktuvu galėtų iškelti?

– Laidojimo įstaigos žino pagrindinius reikalavimus, kaip turi būti vežami laidojimui į užsienį mirusio asmens palaikai. Tuo metu Lietuvos reikalavimams patenkinti dar reikėjo išduoti leidimą, kuriame, be asmeninių duomenų, buvo nurodyta, kaip ir kokiomis transportacijos priemonėmis yra siunčiamas karstas, kas jį priima ir kur mirusysis bus palaidotas. Naudojantis oro linijų patarnavimu, buvo reikalinga nurodyti datas ir skrydžių numerius per kur, kada ir kokia oro linija karstas iš Los Angeles bus skraidinamas į Vilnių. Toks dokumentas buvo mano paruoštas ir pridėtas prie dėžės, kuria buvo siunčiamas karstas. Dar prieš išsiunčiant karstą iš Los Angeles, aš asmeniškai kalbėjau telefonu su priimančio laidotuvių biuro Vilniuje atsakingu asmeniu, perteikdamas jam kelionės maršruto informaciją. Šeimos nariai skrido atskirai ir jų atvykimas į Vilnių buvo kiek galima glaudžiau suderintas su karsto atvežimu.

Čia noriu pažymėti, kad Lietuvos spaudoje pa-

Bernardas Brazdžionis vieno poezijos vakaro Rochester, NY, metu.
Jono Dėdino nuotr.

sirodę straipsniai apie planuotus ar neplanuotus nesklandumus oro uoste Vilniuje buvo nereikalingas šios procedūros nežinančių asmenų jausmų išreiškimas.

– Tik vėliau sužinojom, kad Jums irgi teko dalyvauti poeto Brazdžionio laidotuvėse, iškilmingai lietuviams atsisveikinant su Tautos poetu Vilniuje ir paskui Kaune. Ar daug buvo atsisveikinančių – maldininkų Vilniaus katedroje?

– Į Vilnių atskridau truputį pavėlavęs, todėl dalyvavau tik gedulingose laidotuvių Mišiose Vilniaus katedroje, prieš išvežant palaikus į Kauną. Katedra buvo pilna žmonių. Šv. Mišias aukėjo kardinolas Audrys J. Bačkis, kuris savo jautriame žodyje pristatė Poetą, kaip tautos pranašą.

– Bent trumpai priminkite įspūdingą laidotuvių procesiją iš Vilniaus į Kauną, „Poeto miestą” ... Sakiau „Poeto miestą”, nes gi ten jis baigęs literatūros studijas Vytauto Didžiojo universitete, ten – daug vėliau – gavęs garbės doktoratą, ten – Kaune – tapęs miesto garbės nariu.

– Pervežant poeto Brazdžionio palaikus iš Vilniaus į Kauną, toje procesijoje nedalyvavau. Stebint iš katedros aikštės pajudėjusią laidotuvių palydą, ji nebuvo didelė. Vėliau spaudoje skaičiau aprašymą, kaip pakeliui į Kauną įvairiose vietose žmonės sutiko pravažiuojančią procesiją.

Nukelta į 8 psl.

Poetas Bernardas Brazdžionis ir rašyt. Alė Rūta Los Angeles, CA, 1965 m.

Kur tik bepasisukdavo, kur nuvažiuodavo, poetas B. Brazdžionis visuomet buvo apsuptas gerbėjų, prašančių jo autografo...
Jono Tamulaičio nuotr.

Pirmą kartą po ilgų metų „tremtinio keliais“, Bernardas Brazdžionis sugrįžęs į laisvą Lietuvą.

Jono Dėdino nuotr.

BERNARDAS BRAZDŽIONIS

SUGRĮŽIMAS

Kai tu, gyvenimą ir viltį jo praradęs,
Eini krantu bedugnės, liūdnas ir tyls —
Staiga tau sušlama senos tėvynės medis,
Sušvinta saulės stebuklingas spindulys.

Ir gieda viltį juodos gelmės nusiblaivę,
Ir duoda dieną dingę debesys dangaus,
Ir pro tave, sapne pabudusį keleivį,
Praeina pasaka — gyvenimas žmogaus.

Ir rožių kvapą nešdami atsiminimai
Sustoja — vakaro procesija ilga,
Pirmi šventadieniai, kaip Dievo piligrimai,
Ir žvaigždėmis žibintai jų dega...

Pratrykšta vandenys uolų, ir upės liejas
Nesugrąžinama ir nenumaldoma srove,
Akys' atsiveria atgimusios alėjos,
Pasaulin kūdikį išvedusios tave...

Ir tu jomis grįžti nuo marių kranto
Visa būtim dainuodamas, kad palieki svečias šalis,
Grįžti tenai, kur iš dangaus galybių krenta,
Sušvitęs tolimos tėvynės spindulys.

MANO PROTĖVIŲ ŽEMĖ

Tu viena mano laimės ir džiaugsmo sapnuos,
Tu viena mano kryžkelių vingiuos liūdnuos,
Tu viena mano saulė rytojaus dienos,
Mano protėvių žeme.

Atminimuose lankos ramunių baltų,
Senos pilys prie Nemuno seno krantų,

Baltija ir aukštaičių pagojai — tai tu,
Mano protėvių žeme.

Ir bitelių dūzgimas baltam avily,
Ir piliakalnių, alkų ramybė tyli,
Ir žiema, kaip mirties baltas takas, gili
Mano protėvių žemėj.

Nenumirus po piktojo gruodo ledais,
Nesukniubus po sielvarto upės krantais,
Puoškis, puoškis pavasario jauno žiedais,
Lietuva, mano protėvių žeme!

VAKARO VARPAS

Žemės prieblandoj baltų dienų ieškojau,
Neradau,
O po kojų krito gėlės, o po kojų
Sidabru sutviskusių žvaigždelių krito daug.

Krito žvaigždės, krito lapai, krito gėlės,
Kris diena,
Ir kaip mažas, mažas ryto vyturėlis,
Suskambės tyli kitos buities daina.

„Renkis, renkis“, — suskambės pabudęs varpas
Vakaruos,
Dalgiui rudenio palinks pribrendę varpos,
Juodos girios juodą requiem sugros.

Amen — laukas, Amen — upė, Amen — pievos,
Amen, Amen... — visata visa pritars.
Ir paims tada tave už rankos Tėvas
Geras, geras.

Poezijos pilnatis 1970 m., Los Angeles

Apmąstymai iš Ellicott miestelio

Apie tai, kas buvo, ir apie tai, ką prisimename

Kiekviename lietuvių telkinyje vyko demonstracijos, reikalaujant, kad S. Kudirka būtų išlaisvintas.

Simas Kudirka

JUOZAS GAILA

Niekas taip Amerikos lietuvių neišjudino, kaip Simo Kudirkos nušokimas nuo sovietinio laivo pas amerikiečius ir, pastariesiems leidžiant bei stebint, brutalus jo grąžinimas sovietams.

Sausio 2 dienos rytą įsijungiau televizorių pažiūrėti buvusio JAV prez. Gerald Ford laido-tuvių apeigų ir taip pasitaikė, kad išgirdau kalbant Henry Kissinger dar labiau girgždančiu balsu, kuriuo jis, dar būdamas jaunesnis, pasi-žymėjo ir dėl to balso net buvo papuoles į seksua-liausių vyrų sąrašą. Netikėtai išgirdau jį tariant „Lithuanian seaman...“ Visada malonu išgirsti minint Lietuvos vardą, bet šį kartą lietuvių pami-nėjimas grąžino mane trisdešimtmečiu atgal.

Niekas taip Amerikos lietuvių neišjudino, kaip Simo Kudirkos nušokimas nuo sovietinio lai-vo pas amerikiečius ir, pastariesiems leidžiant bei stebint, brutalus jo grąžinimas sovietams. Veik vi-suose lietuvių telkiniuose kilo protesto demons-tracijos ir Lietuvos vardas, kaip niekada, buvo mi-nimas Amerikos žiniasklaidoje. Tačiau bėgo mė-nesiai, metai ir dėmesys šiam įvykiui blėso, nors Vytauto Volerto vadovaujamos JAV LB Krašto val-dybos pastangos, kartu su kitais pasiryželiais, ne-mažėjo. Antano Mažeikos pasamdyti du lėktuvai mėtė proklamacinius lapelius virš sovietinių laivų JAV pakrantėse; latvio dr. Rolando Paeglės pas-tangomis, amerikiečių radijo stotyse skelbtos transliacijos trimis pabaltiečių kalbomis, nukreip-tos į sovietinius laivus, užtikrinančios, kad ateity bandantieji pabėgti nebus grąžinti; Daiva ir Ro-mas Keziai, įkūrę organizaciją „Americans for Si-mas“, varstė įvairių Amerikos įstaigų duris; Algi-

mantas Gečys suorganizavo New York ir Phila-delphia lituanistinių mokyklų mokinių demons-tracijas su siuntinėliais Simui prie Jungtinių Tau-tų NY ir sovietų ambasados Washington, DC.

V. Volertui kilo mintis suruošti lietuviškas vaišes JAV senatoriams ir Kongreso nariams. Šio darbo ėmėsi Aušra Zerr-Mačiulaitytė. Vaišės su di-deliu pasisekimu įvyko 1973 m. balandžio 13 d. Kongreso rūmuose, kur dalyvavo 26 senatoriai ir 40 atstovų. Čia buvo galima asmeniškai su kiek-vieniu senatoriumi ir Kongreso nariu bei jų patarėjais pakalbėti okup. Lietuvos reikalais, ir tuo pačiu atkreipti dėmesį į įkalinto S. Kudirkos padėtį.

Man tapus JAV LB Krašto valdybos pirmi-ninku 1973 metų pabaigoje, jau atrodė, kad S. Ku-dirkos reikalas numiręs ir jam teks likti sovieti-niame kalėjime. Artėjo kiti metai ir Vasario 16-sios minėjimas, mūsų valdybos ankstyvesnės pa-stangos susitikti su prez. Richard Nixon buvo be-vaisės, bet Rimas Česonis užsispyrusiai siekė pri-ėmimo pas viceprezidentą Gerald R. Ford. Ypač pravertė jo pažintys su G. Ford aplinkos žmonėmis,

jam anksčiau gyvenant Grand Rapids, MI. Paga-liau mums buvo pažadėtas priėmimas. Skubiai va-žiavau su žmona į New York pas V. Kulpavičių ir iš jo nupirkome didoką, menišką lietuvišką kopylt-stulpį, iš Lietuvių fondo gavome medalį ir taip 1974 m. vasario 11 dieną pajudėjome į Washing-ton, DC.

Nuvykę ten, įžengėme į Old Executive Bul-ding, kur apsauga stebėjosi mūsų kopyltstulpiu, o dar labiau gėrimų buteliais. Mat Philadelphiaje aš dirbau alkoholinių gėrimų gamybos įmonėje ra-gautoju ir kokybės kontrolės skyriaus vadovu, tai-gi, pasiėmiau dėžę geriausių įvairių rūšių gėrimų viceprezidento sekretorėms, nes tai joms, kartu su kažkokiais kvepalais, prižadėjo R. Česonis. Išivaiz-duoju, kaip mes atrodėme apsaugos vyrams: neši-ni kopyltstulpiu ir bedalinantys alkoholinių gėri-mų butelius bei kvepalus sekretorėms. Tokie da-lykai šiais laikais tikrai nepraeitų.

Neilgai teko laukti viceprezidento. Jis tuoj pasirodė, lydimas patarėjo. Įteikėme jam memorandumą, kuriuo dėkojome už Lie-tuvos okupacijos nepripažinimo tęsimą, tačiau ap-gailestavome, kad neleidžiama skirti naujų dip-lomatinių atstovų, kad silpnėja užsienio politika pavergtųjų kraštų atžvilgiu. Priminėme „Radio Liberty“ ir „Free Europe“ žinias lietuvių kalba ir Simo Kudirkos reikalą. Mūsų delegacijai tais rei-kalais kalbant, pastebėjau, kad G. Ford lyg pasi-metęs ir lyg sumišęs. Man tikrai atrodė, kad jis ne-jaukiai jaučiasi ir kad ne politinės delegacijos ti-kėjosi. Taigi, išsitraukiau savo fotoaparata ir pradėjau fotografuoti, nors jau buvo atėjęs oficialus fotografas ir ruošė savo aparatą. Aš kažkaip jatau, kad mes oficialių nuotraukų galime negauti. Mūsų pokalbis su viceprezidentu truko daugiau kaip gerą pusvalandį, o iš jo tik išgirdome, kad jis kreips ypatingą dėmesį į Simo Kudirkos išlaisvinimą ir grąžinimą į Ameriką. Po kiek laiko gavome iš G. Ford padėkos laišką už apsilankymą, padėką už medalį ir ikoną (!), o nuotraukų taip ir negavome. Neabejoju, kad G. Ford gavo pylos iš tuometinio prez. R. Nixon už tokios delegacijos priėmimą, nes tų metų Vasario 16-sios proga tuometinis JAV valstybės sekretorius H. Kissinger laiške mūsų atstovybės Washington, DC, atstovui J. Kajeckui, nieko neužsiminė apie pavergtas tautas, tik pa-brėžė, kad Lietuvos žmonių pastangos išsaugoti savo tautinę kilmę ir reikalauti laisvo apsispre-dimo teisės yra gerai žinomos visame pasaulyje.

Už pusmečio, prez. R. Nixon pasitraukus, vi-

JAV Lietuvių Bendruomenės Krašto valdybos delegacija pas viceprez. Gerald R. Ford 1974 m. vasario 11 d. Iš kairės: dr. A. Novositis, Rimas Česonis, Algimantas Gureckas, viceprez. G. Ford, Aušra Zerr-Mačiulaitytė, Algimantas Gečys.

ceprezidentas Gerald Ford tapo nerinktu JAV prezidentu. O šįmet jo laidotuvių atsisveikinimo kalboje H. Kissinger tvirtino, kad, perėmęs pareigas, jau penktą dieną pirmajame pokalby su Sovietų Sąjungos ambasadoriumi jis priminė lietuvių jūrniko reikalus („...He stumped me in his fifth day in office when he used the first call made by the Soviet ambassador to intervene on behalf of a Lithuanian seaman...“) Idomu, jog H. Kissinger savo kalboje pabrėžia, kad G. Ford tai padarė, neatsižvelgdamas, kad tai buvo prieš diplomatinį protokolą ir pasisakant prieš visiems ekspertams („...Against all diplomatic precedent and, I must say, against the advice of all experts.“) Atrodo, lengva jam buvo tai sakyti, nes jis pats buvo vienas iš tų pasisakiusių prieš, ir gal net svarbiausias. Prez. G. Ford vykstant į Helsinkio konferenciją 1975 metais, jo numatomos kalbos Helsinkyje teksto dalis buvo: „The United States has never recognized the Soviet incorporation of Lithuania, Latvia and Estonia and is not going to do so in Helsinki“. Deja, tai neilgai džiugino mus, nes, kalbėdamas Helsinkyje, prezidentas tą teksto dalį praleido. Mums dėl to subruzdus, JAV Valstybės departamentas tikino, kad JAV nusistatymas dėl nepripažinimo nepasikeitė, o Baltieji rūmai užtikrino, kad prezidentas laikosi savo buvusių žodžių, nors jie ir buvo praleisti Helsinkyje. Tačiau garsus žurnalistas Jack Anderson 1975 rugpjūčio 7 d. savo straipsniuose įrodinėjo, kad dauguma įtaria, jog tik laiko klausimas, kai „fikcija“ apie Lietuvos, Latvijos, Estijos nepriklausomybę užsibaigs, ir kad Valstybės sekretorius H. Kissinger, atkakliai siekdamas detantės, nerodo tai nepriklausomybei jokios simpatijos.

Deja, Jack Anderson buvo teisus. 1976 m., mano valdybos kadencijos metu vykusią Tautinių šokių šventę sveikindama, prezidento žmona Betty Ford nė žodeliu nepaminėjo okupuotos Lietuvos. Bet didžiausią audrą dėl pavergtųjų tautų sukėlė prez. Gerald Ford antrieji debatai su kandidatu į prezidentus Jimmy Carter 1976 m. spalio mėn. Ir neabejotinai nulėmė jo pralaimėjimą. Stebėjau tuos debatus televizijoje ir savo ausimis netikėjau, išgirdęs prez. G. Ford žodžius: „...There is no Soviet domination of Eastern Europe and there never will be under a Ford administration“. Mačiau, kaip pasikeitė Jimmy Carter veidas, kaip pasikeičia boksinių, galutinai patiesus savo varžovą. O po tų žodžių prez. G. Ford išraiška man priminė jį mūsų audiencijos metu: pasimetusi, sumišusi. Tik tada jis tylėjo, o dabar dar giliau klimpo į duobę, aiškindamas, kad Lenkija yra „independent or autonomous“.

Jau prieš šiuos debatus JAV LB Krašto valdyba keitėsi, vadovavimą perimant Algimantui Gečiui. Tuo laiku dirbome bendrai ir numatėme, kad rinkimus gali laimėti J. Carter, tad R. Česonis jau palaikė ryšius su jo rinkiminiu štabu. Netikėtai gavome kvietimą susitikti su J. Carter Pittsburghe. Skubiai sulipdėme delegaciją, įtraukdami į ją lietuvių iš įvairių lietuvių telkinių. Susitikime prie kavos turėjome pakankamai laiko „apšviesti“ J. Carter apie Baltijos kraštų padėtį ir mūsų rūpestį dėl diplomatinės tarnybos. Konkrečiai prašėme dviejų dalykų. Kadangi baigėsi JAV esantis Lietuvos auksas ir tuo pačiu lėšos išsilaikyti mūsų diplomatinei tarnybai, prašėme, kad JAV skirtų tam lėšų, taip, kaip ji skiria paramą kitiems kraštams ir, kad sensant buvusiems nepriklausomos Lietuvos diplomatams, būtų leista pakeisti juos anksčiau nebuvusiais diplomatais. Konkrečiai, kad Stasys Lozoraitis galėtų atvykti į Washington pakeisti Stasį Bačkį. Jimmy Carter tai pažadėjo.

Po nevykusių debatų Baltieji rūmai tiesiog puolė į paniką. Tuoj buvo sukviešti visų etninių grupių atstovai

Pittsburgh, PA, 1976 m. spalio 2 d. susitikimas su kandidatuojančiu į JAV prezidento vietą Jimmy Carter. Iš kairės: A. Širvaitis, t. dr. K. Bučmys, M. Jakaitis, kun. K. Pugevičius, A. Zerr-Mačiulaitytė, kun. G. Kijauskas, Jimmy Carter, R. Česonis, R. Sušinskienė-Nainytė, dr. P. Vileišis, J. Gaila.

į Baltuosius rūmus, kur juos priėmė prez. Gerald Ford tvirtino, kad Rytų Europos pasaulis nėra laisvas, nes Sovietų Sąjunga ten laikanti 30 divizijų, kad JAV niekuomet nepripažino toms tautoms sovietų dominavimo... Iš lietuvių priėmimo dalyvavo JAV LB pirmininkas Algimantas Gečys ir ALTo pirmininkas Kazys Bobelis. A. Gečys buvo pasodintas šalia prezidento, bet jo žodis buvo aštrusias, nors kitų tautybių atstovai tenkinosi padėka už pakvietimą. A. Gečys kalbėjo: „...Mums yra nusibodę būti laikomais vien tik linksmais dainas dainuojančiais, alų geriančiais, patrauklius

tautinius kostiumus vilkinčiais ir tautinius šokius bešokančiais piliečiais... Jūsų administracijos Rytų Europos politikoje egzistuoja patikimumo stoka (credibility gap), ką etninė spauda linkusi vadinti tylos šamokslu... Susidaro įspūdis, kad vyrauja dvigubas standartas: vienas skirtas vidaus rinkai – vadinamiems etnikams, antras – nuolaidžiaujantis Sovietų Sąjungai...“

G. Ford rinkimus pralaimėjo. Nors H. Kissinger per laidotuves savo žodyje ir teigė, kad velionis visada buvo užsiągažavęs žmoniškumui („...was always driven by his concern for human values...“), bet jo užsienio politika tuo toli gražu nepasižymėjo. Jis besąlygiškai rėmė Izraelį, visiškai ignoruodamas palestiniečius. Jo vyriausybėje dirbęs asmenys įvėlė ir dabartinį prezidentą į karą Irake. Su Sovietų Sąjunga jis bet kokia kaina siekė detantės, priešingai, kaip vėlesnis respublikonas prezidentas Ronald Reagan. Iš tiesų gal ir sunku būtų prez. Ford kaltinti, nes atrodo, kad užsienio politikoje jis tebuvo tik įrankis, visai nesusigaudydamas, kas ten vyksta. Tą parodė ir jo neįtikėtini pareiškimai debatuose.

Dažnai pamąstau, koks keistas mūsų gyvenimas. Juk, jei ne mūsų prašymas tuometiniam viceprez. G. Ford, vargiai ar jis būtų kreipęsis į sovietų ambasadorių dėl Simo Kudirkos. Mes prašėme kandidatuojančio Jimmy Carter, kad būtų užtikrintos lėšos mūsų diplomatinei tarnybai ir pratęsta Lietuvos diplomatinė tarnyba. Lietuvos auksui 1980 m. užsibaigus, Lietuvos pasiuntinybės išlaikymui Washington, DC, nuo 1981, berods iki 1991 m. buvo skirtos lėšos, bet ne iš JAV izdo, o iš Latvijos auksos atsargų, kaip beprocentinė paskola (2005 m. Lietuva pasirašė sutartį, kad Latvijai išmokės pusantro milijono dolerių už panaudotą jos auksą). Stasiui Lozoraičiui buvo leista 1983 m. tapti patarėju Lietuvos pasiuntinybėje Washington. Taip jis tapo žinomu Amerikos lietuviams, o išsilaisvinusioje Lietuvoje net buvo vadinamas Amerikos lietuvių vadovu ir paruošė dirvą kandidatavimui į Lietuvos prezidentus. Talkindamas jo rinkimų kampanijai Lietuvoje, išgarsėjo Valdas Adamkus, ypač garsiam ir piktaime susikirtime su Kaziu Bobeliu, stebint visai Lietuvai. Iš tikro, taip išgarsėjo jie abu. Pirmasis tapo prezidentu, o, antru kartu išrinktas, apklausose tebeprimauja populiarumu. Antrasis, nors ir keisdamas partijas, buvo lengvai perrenkamas į Seimą. Lietuvoje radęs puresnę dirvą partijų keitimams ir intrigoms nei išeivijoje, pagaliau pasitraukė iš politinės arenos. ♦

Akimirkos iš demonstracijų, kuriose gausiai dalyvavo ir suaugusieji, ir net vaikai, reikalaujantys Simui Kudirkai laisvės. Vytauto Maželio nuotr.

Naktinė demonstracija prie sovietų misijos New York mieste. Su žvakutėmis ir maldomis jaunuoliai ir vyresnieji budėjo nuo 10 val. vak. iki 5 val. r. Vytauto Maželio nuotr.

Prez. Gerald R. Ford ir Helsinkio Baigiamasis aktas

LIŪDA RUGIENIENĖ

Buvęs JAV Valstybės sekretorius dr. Henry A. Kissinger, šių metų sausio 2 d. kalbėjęs buv. JAV prezidento Gerald R. Ford laidotuvė-

se, teigė, kad Helsinkyje, pasirašius Europos Saugumo ir bendradarbiavimo konferencijos Baigiamąjį aktą 1975 m. rugpjūčio 1 d., prasidėjo Sovietų Sąjungos griuvimo procesas.

Kadangi Jungtinių Amerikos Valstijų vardu šį aktą pasirašė prez. F. Gerald R. Ford, ta proga vertėtų su-

grįžti į 1974 – 1976 m. laikotarpį ir prisiminti tuometinę politiką, apsupimą atominio ginklų pertekliumi ir baimę.

Iki kokie laipsnio buvo reikalingas atominiais ginklais apsiginklavinimas, klausinėjo ne vienas politikas ir eilinis šio krašto gyventojas.

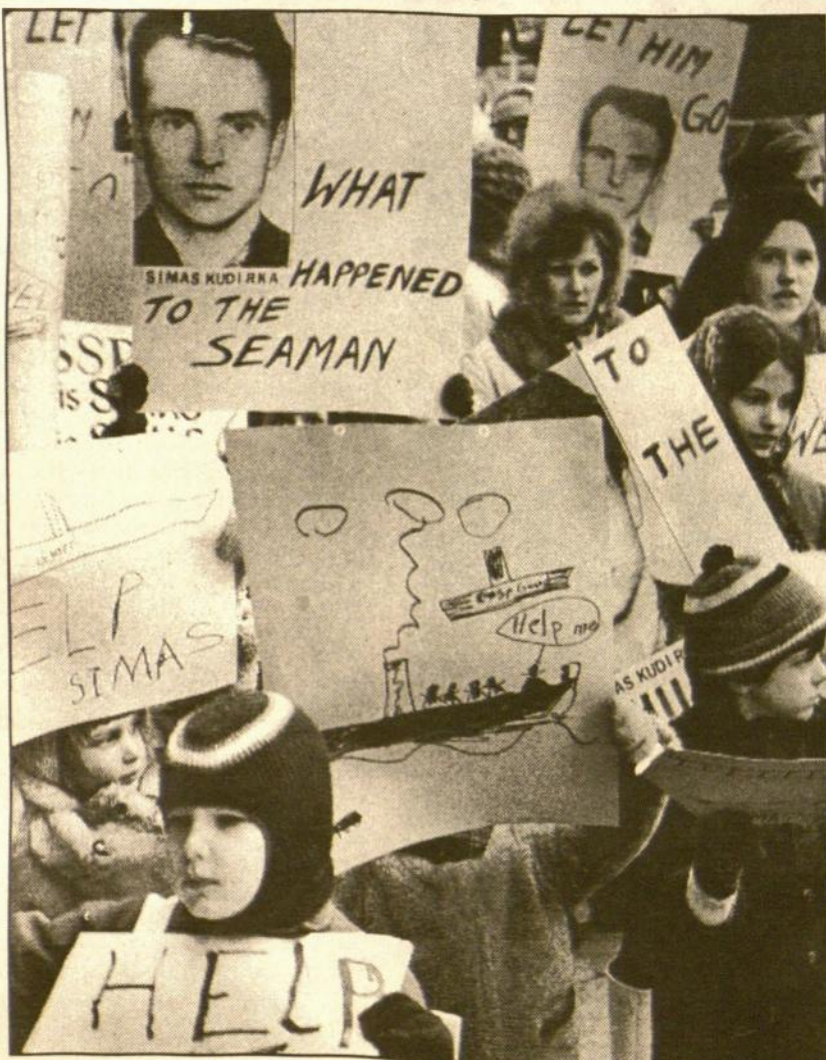
Valstybės sekretoriaus H. A. Kissinger, pradėjusio šias pareigas eiti prezidento Richard Nixon kadencijos metu, pozicija buvo aiški. Jis propagavo „detente“, o „detente“ reiškė, kad nebus kariaujama ginklais ir nebus siekiama pakeisti po Antro pasaulinio karo nusistovėjusių valstybių teritorijų Europoje. Šitoks nutarimas išgąsdino Baltijos kraštų išeiviją, nes ilgam laikui galėjo būti palaiminta SSRS okupacija Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje.

Pasipylė stipri kritika JAV spaudoje ne tik dėl Baltijos kraštų, bet ir dėl kitų pavergtų tautų. *Detroit News* Helsinkio aktą pavadino „JAV – SSRS 'detente' vienos krypties gatve“, — „detente“ būsimi naudinga SSRS, bet ne JAV. Kitame vedamajame, „Helsinkio pareiškimas – blogas susitarimas“, rašoma, kad prezidentas Gerald Ford Helsinkio aktą interpretuoja, tik kaip geros valios demonstravimą, esą jam JAV legaliai neįsipareigojo. Jis teigė, kad sienos

gali būti keičiamos ir taikiu būdu. Tame pačiame vedamajame buvo klausama – kas po akto pasirašymo pasikeis, ar sovietai atsisakys Baltijos kraštų? Atsakymas aiškus, kad ne. Disidentas Solženycinas sakė, kad tai „Rytų Europos išdavimas“.

Prieš išvykdamas į Helsinkį, prez. Ford pareiškė: „JAV niekuomet nepripažino Lietuvos, Latvijos ir Estijos inkorporavimo į SSRS ir to nepadarys Helsinkyje“. Tačiau šis pareiškimas neįtikino Baltijos kraštų diplomatų. Amerikoje sujudo visa Baltijos kraštų išeivija. Buvo rašomi laišškai prezidentui, senatoriams ir Kongreso nariams.

1976 m. prezidentinių rinkimų metu Kissinger „detente“ nebuvo pozityviai vertinama, prezidentas Ford pradėjo šio žodžio vengti. Jis kalbėjo apie saugesnį pasaulį ir kantrias derybas, sprendžiant nusiginklavimo problemas. Galiausiai Kissinger suerzino lenkų emigrantus. Lenkų Bendruomenės Amerikoje nepripažino Helsinkio akto taip, kaip jo nepripažino lenkai Lenkijoje. Helmut Sonnenfeldt, Kissinger kairioji ranka, Londone lenkus pavadino romantikais. Baltuose rūmuose nebuvo priimtas Solženycinas. Kissinger politika prisidėjo prie Gerald R. Ford pralaimėjimo prezidentiniuose rinkimuose dauge-

Mąstant apie tuometinius pokyčius, tenka pripažinti, kad buvo daug įvykių ir daug asmenybių, kurios paveikė to laikotarpio politiką ir istorijos vingis pakrypo nelaukta bei netikėta linkme.

lyje valstijų – Pennsylvania, New York, New Jersey, Illinois ir Michigan, kadangi čia gyveno daug Vidurio ir Rytų Europos emigrantų.

Taigi kyla klausimas, kaip galiausiai išsivystė Helsinkio akto žmogaus teisių apsauga, kuri konferencijoje buvo svarstoma tik trečiojo dalyje, skirtoje humanitariniams klausimams. Pirmoji dalis apėmė saugumą, o antroji bendradarbiavimą ekonomikos, mokslo, technologijų ir aplinkosaugos srityse.

Timothy Sowula, rašydamas apie 30-ties metų sukakties konferenciją Prahoje, mini, kad 35 kraštai, nuo Vancouver iki Vladivostoko, nesitikėjo tokių stiprių pokyčių, kurie įvyko po Helsinkio akto pasirašymo. Nei Amerika, nei Sovietų Sąjunga nelaiškė žmogaus teisių vienu iš savo pagrindinių tikslų ir todėl septintasis straipsnis (žmogaus teisių apsauga) buvo priimtas be ypatingų diskusijų.

Kadangi Sovietų Sąjunga ignoravo Helsinkio konferencijos Baigiamojo akto straipsnius, dėl šios priežasties susikūrė visuomeninės organizacijos. Viskas krito ant disidentų pečių, tos mažos grupės aktyvistų, kritikų, rašytojų, kurie nepabūgo represijos ir stengėsi, kad Helsinkio nutarimas žmogaus teisių klausimu būtų įgyvendintas.

Lietuvoje Helsinkio grupė įsisteigė 1976 metais. Ji iš kitų analogiškų grupių išsiskyrė tuo, kad reikalavo laikytis ne tik žmogaus teisių, bet ir tautų teisių. 1975 m. JAV Kongrese buvo sudaryta Saugumo ir bendradarbiavimo Europos komisija, kuri rinko liudijimus ir tikrino, kaip vykdomi Helsinkio konferencijos Baigiamojo akto nutarimai, registravo ir skelbė pažeidimus. Vėliau žmogaus teisių reikalais labai sąžiningai rūpinosi JAV prezidentas James (Jimmy) Carter ir tuometinis valstybės sekretorius Zbigniew Brzezinski.

JAV Lietuvių Bendruomenė nuo 1972 m. iki 1986 m. leido anglų kalba leidinius *The Violations of Human Rights in Soviet Occupied Lithuania*. Šie leidiniai buvo platunami tarp JAV Kongreso narių, Jungtinių Tautų organizacijų, aukštųjų mokslo institucijų, visuomenininkų.

Mąstant apie tuometinius pokyčius, tenka pripažinti, kad buvo daug įvykių ir daug asmenybių, kurios paveikė to laikotarpio politiką ir istorijos vingis pakrypo nelaukta bei netikėta linkme. Pagarba Amerikos lietuviams, prisidėjusiems dosniomis aukomis Vasario 16-tos proga, rašant laiškus, demonstruojant savo miestuose ir važiuojant demonstruoti į JAV sostinę. Visi šie darbai jungė mus į vieną artimą šeimą ir skatino jaunimo idealizmą.

Netikslu būtų nepaminėti prezidento Gerald R. Ford pastangų, išlaisvinant Simą Kudirką. Henry Kissinger savo kalboje laidotuvių metu taip pat šį faktą prisiminė. 1976 m. sausio 31 d. Detroite Simas Kudirka susitiko su prezidentu Gerald R. Ford, jam padėkojo ir įteikė per 200 politinių kalinių sąrašą, kurių pavardes ir tėvų vardus buvo atmintinai išmokęs.

Politiniuose reikaluose turime budėti ir šiandieną. Galime būti tikri, kad politinių pokyčių bus, todėl Vasario 16-oji ir Kovo 11-oji yra progos pamąstyti apie tai, kas vyko, vyksta ir gali įvykti. ♦

JAV prezidentas ir lietuvis jūreivis

Pirmą kartą po Simo Kudirkos išlaisvinimo iš sovietų kalėjimo ir atvykimo į Ameriką, jam buvo sudaryta proga susitikti su JAV prez. Gerald R. Ford, kuris lietuviui jūreiviui padėjo ištrūkti į laisvę. Iš kairės: prez. Gerald Ford ir Simas Kudirka; II eil. — Algis Zaparackas.

Jono Urbono nuotr.

Saugumo konferencijoje, vykusioje Helsinkyje, teigdamas, kad tuometinė prez. G. R. Ford laikysena pagreitino Sovietų Sąjungos žlugimą.

Šios laikysenos pavyzdys, pasak Kissinger, buvo ir tai, kad jau penktą dieną po prezidento priesaikos, 1974 m. rugpjūčio 14 d., prez. Ford, nepaisant visų savo patarėjų perspėjimų to nedaryti, pats paskambino Sovietų Sąjungos ambasadoriui JAV ir reikalavo, kad lietuvis jūreivis Simas Kudirka ne tik būtų išleistas iš kalėjimo, bet jam ir jo šeimos nariams leista išvykti į Ameriką.

Šiek tiek apie S. Kudirką

ALGIS ZAPARACKAS

Rodos, nuo 1969 m. lapkričio 23 d. nepraėjo toks ilgas laiko tarpas, tačiau dauguma Amerikos lietuvių jau pamiršo lietuvių jūreivio Simo Kudirkos drąsų šuolį, padarytą tą lemtingą dieną iš Sovietų Sąjungos laivo, atplaukusio prie Amerikos krantų, į JAV pakračių apsaugos laivą. Kadangi tuo metu Lietuva buvo sovietų okupuota, vargiai žinios apie tą įvykį buvo pasiekusios mūsų tautiečius tėvynėje, o juo labiau apie tai, kas šioje šalyje vyko po to, kai lietuvis buvo prievarta atiduotas sovietams...

Šiuos primirštus įvykius vėl priminė buvęs JAV Valstybės sekretorius dr. Henry Kissinger, kalbėdamas š.m. sausio 2 d. Nacionalinėje JAV katedroje Washington, DC, buvusio prez. Gerald R. Ford laidotuvių metu.

Henry Kissinger savo kalboje pabrėžė, kokią didelę įtaką pasaulio įvykiams turėjo G. Ford, būdamas viceprezidentu, ir vėliau, tapęs 38-uoju JAV prezidentu. Kalbėtojas paminėjo prezidento vaidmenį Europos

Simas Kudirka gimė 1930 m. Griškabūdyje, Šakių apskrityje. 1959 m. baigė radijo mokyklą ir dirbo radiu žuvų perdirbimo laivuose.

Pasitaikius progai, kai laivas „Sovietskaja Litva“ 1969 m. lapkričio 23 d. priartėjo prie Amerikos krantų, Simas staiga iš to laivo persoko į netoli esantį JAV pakračių apsaugos katerį „Vigilant“.

Po ilgesnių derybų, amerikiečiai nusileido sovietų prašymams ir net grasinimams: Simas Kudirka buvo išduotas sovietams. Jūreivis, grąžintas į laivą „Sovietskaja Litva“, buvo žiauriai sumuštas. Tie vaizdai, užfiksuoti TV kameromis ir fotoaparatais, pasklido po visą Ameriką ir sukėlė didžiausią protestų bangą, į kurią labai noriai bei entuziastingai jungėsi ne tik visų pavergtų tautų kilmės žmonės, gyvenantys Amerikoje, bet ir amerikiečiai.

Grąžintas į Lietuvą, Simas Kudirka 1971 m. buvo sovietinio okupuotos Lietuvos aukščiausiojo teismo nuteistas 10 metų kalėjimo bausme. Kalėjo Mordovijoje,

Nukelta į 8 psl.

Simas Kudirka susitinka su Marquette Park lietuviais, 1974 metais.

Jono Kuprio nuotr.

BERNARDAS BRAZDŽIONIS

PRIE SAVO ŽEMĖS

Aš priglaudžiau prie žemės ausį
Ir jos nerimstančios širdies
Skausmų ir sielvartų klausausi,
Ko niekas, niekas negirdės...

Aš priglaudžiau prie žemės ranką, —
Ruduo, o ji dar nešalta,
Jos karštas kraujas nesukrenka,
Ir žvaigždėm spindi jos kakta.

Aš priglaudžiau prie žemės širdį,
Prie motinos tėvų tėvų, —
Ir aš žinau, kas ją pravirkdė,
Skausmu ko skundžias nesavu.

Prigludau aš prie savo žemės
Visom svajonėm ir sapnais...
Ir šviečia jos dangus sutemęs
Man vėl pavasariais jaunais!

Romualdo Požerskio nuotr.

Poeto Saulėlydis

Atkelta iš 2 psl.

– Kokios buvo apeigos Kaune? Ar dalyvavo ten dar kas iš losangeliečių?

– Atvykus į Kauną, poeto palaikai buvo*priglausti Kauno arkikatedroje, kur tą patį vakarą prasidėjo mirusio lankymas. Buvo aukotos šv. Mišios, vyko poezijos ir sakralinės muzikos valanda. Rytą dieną tūkstantinė minia po arkivyskupo Sigito Tamkevičiaus aukotų Mišių išlydėjo poetą Brazdžionį į paskutinę kelionę – pro buvusius namelius Žaliakalnyje (kur buvo trumpai stabtelta) į amžino poilsio vietą Petrašiūnų kapinėse.

Kapinėse prie vartų atvykstančios procesijos jau laukė didžiulė minia. Nuo čia karstas, apdengtas trispalve ir karių nešamas, pamažu slinko link kapo aikštelės. Priekyje karsto buvo nešami jo apdovanojimai – ordinaai ir didžiulė Poeto nuotrauka. Už karsto giedodama sekė didžiulė minia. Prie kapo duobės buvo pasakyta daug ir jautrių kalbų. Kalbėjo politikai, pareigūnai, bendraminčiai. Gražų atsisveikinimo žodį tarė Lietuvos Respublikos prezidentas Valdas Adamkus.

Pasibaigus kalboms ir prinešus karstą prie duobės, staiga iš įrašo pasigirdo paties Poeto skaitoma „Mano protėvių žemė“. Man, losangeliečiui, tai buvo pats jautriausias momentas, nes prieš akis stėjo vaizdas, kai šios eilės, kito buvusio Poe-

to didelio draugo, muziko Broniaus Budriūno, apvilktos muzikiniu rūbu, chorui ir solistei jautriai įsijautus į kūrinio dvasį, galingai skambėdavo per visas mūsų šventes, tartum „išstumtųjų“ tautinė giesmė, ne vienam išspausdama ašarą akyse, kaip ir tuo momentu kapinėse.

Ir taip iškilo naujas kapas, priglaudęs Poeto kūną savo protėvių žemėje, apie kurią jis kalbėjo: „Ar buvai man gera, ar buvai negera – nesiskųsiu: Kai manęs nebebus, ir nebūdamas buvęs čia būsiu“ (Iš rinkinio *Po aukštaisiais skliautais – Žmogus žemei*).

Palydėti Poetą į amžino poilsio vietą atvyko ir keletas tuo metu Lietuvoje atostogaujančių buvusių ir dar esančių losangeliečių.

Kaune – Vilniuje leidžiamos ir jo pėmirtinės knygos ... Petrašiūnų kapinėse ten – Poeto (ir žmonos Aldonos) kūnai, o kūryba – visai Lietuvai. ♦

JAV prezidentas ir lietuvis jūreivis

Atkelta iš 7 psl.

vėliau, už dalyvavimą bado streike, perkeltas į Vladimiro kalėjimą.

Lietuvių pastangos gelbėti S. Kudirką

Dr. Henry Kissinger pareiškimas prez. Ford laidotuvėse dar kartą patvirtino, kad 38-ojo JAV prezidento įsikišimas tikrai pagreitino Simo Kudirkos laisvę ir jo šeimos atvykimą į JAV 1974 m. *The New York Times* dienraštis š.m. sausio 3 d. laidoje priminė H. Kissinger pasakytą kalbą ir lietuvių jūreivio išlaisvinimą iš sovietų kalėjimo. Tačiau tai nebuvo vien prez. Ford nuopelnai.

1969 m. Padėkos dienos savaitgalį Cleveland, OH, vyko Lietuvių studentų sąjungos metinis suvažiavimas, kurio pagrindinė tema šįkart buvo Simas Kudirka ir jį ištikusi tragedija. Lietuviai studentai savo drąsiomis demonstracijomis, laiškais, susitikimais su JAV ir Cleveland valdžios pareigūnais sugebėjo įtaigoti JAV Kongresą pradėti tirti šį reikalą. Lietuvių studentų sąjungai tuo

metu pirmininkavo Lietuvos garbės konsulas Kęstutis P. Žygas. Labai uoliai prieš šios akcijos prsidėjo buvęs I Pasaulio lietuvių jaunimo kongreso reikalų vedėjas, Amerikos radijo („Amerikos balso“) lietuvių skyriaus žurnalistas Romas Sakadolskis. Istorinius S. Kudirkos pabėgimo ir vėlesnių įvykių bruožus paryškino tuometinio UPI agentūros korespondento Algio Rukšėno parašyta knyga *Day of Shame*, išleista 1973 m. M. David McKay Co, New York.

Tuo metu New York mieste darbavosi susikūrus komitetas, kuriam daug padėjo Daivos Kezėnės ir jos bendradarbių surasti dokumentai, kad Simo Kudirkos motina turėjo JAV pilietybę.

Pirmasis susitikimas

Simui Kudirkai pagaliau atvykus į Ameriką, pirmasis jo susitikimas su JAV prez. Gerald R. Ford, tuo metu besilankančiu Vidurio Amerikos Respublikonų partijos suvažiavime, įvyko 1976 m. sausio 31 d., Hyatt viešbutyje, Dearborn, MI.

Susitikimo metu S. Kudirka asmeniškai padėkojo JAV prezidentui už visokeriopą paramą jam ir šeimai, taip pat Lietuvai siekiant nepriklausomybės.

Kadangi oficiali JAV politika tuo metu buvo palikti Lietuvą ir kitas pavergtas tautas sovietų malonei, neerzinti Sovietų Sąjungos reikalavimais, kad toms šalims būtų suteikta laisvė, sugalvojome susitikimą su JAV prezidentu suorganizuoti „atsitiktinai“. Tuo metu viena iš mano pažįstamų, buv. Michigan gyventojų Mary Fisher, buvo prezidento išvykos į Michigan valstiją vyriausia koordinatore. Sutarėme, kad tą savaitgalį „netikėtai“ susitikime su prez. Gerald R. Ford Hyatt viešbutyje, įvairių numatytų susitikimų su respublikonų vadovais metu: Simas padėkos prezidentui, o mes tą momentą įamžinsime nuotraukoje.

Taip ir įvyko. Simą Kudirką lydėjo Algis Rugienius, o aš, pristačius Simą prez. Ford, buvau vertėjas. Jono Urbono nuotrauka tų pat metų vasario 2 d. buvo išspausdinta *Drauge*. ♦